

forum for
natur og **f**riluftsliv
Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland er et samarbeidsforum for åtte frivillige organisasjoner innen natur og friluftsliv.

Lillehammer 31. januar, 2014

NVE – Konesjons- og tilsynsavdelingen
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Påklaging av vedtak – Hinøgla kraftverk i Nord-Fron kommune og Kvernåi kraftverk i Lesja kommune i Oppland.

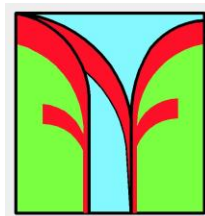
Forum for natur og friluftsliv i Oppland har gjort seg kjent med at NVE har gitt løyve til å bygge Hinøgla kraftverk i Nord-Fron kommune og Kvernåi kraftverk i Lesja kommune. Vi ønsker med dette å påklage vedtaket om tillatelse til bygging av kraftverkene på bakgrunn av momentene nedenfor. Klagen støttes av SABIMA og Norges Naturvernforbund:

Vi støtter Fylkesmannen i Oppland sitt forslag om helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågen med sideelver, og at de gjenværende urørte delene vernes ved en ny supplerende av verneplanen/omlegging av samlet plan.

Vi mener at NVE i sine konklusjoner har gjort en for snever vurdering når det gjelder sumvirkninger og samlet belastning. Konesjonsbehandlingen burde i større grad ha vurdert verdien i det å ha en gjenværende intakt vassdragsnatur i Gudbrandsdalslågens hoved- og sideelver med kvalitetene dette har for helhetlige landskaps-, friluftslivs-, folkehelse- og miljøhensyn. Vi viser i denne sammenhengen til Fylkesmannen i Oppland sitt forslag om helhetlig vurdering

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER
Tlf. 40049819
e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

av vassdraget og ber om at behovet for utredning av vern sambehandles med forslag til nye utbygginger, hvor planene i Hinøgla og Kvernåi er blant disse.

En utbygging av de to foreslåtte småkraftverkene gir etter vår vurdering store inngrep i forhold til den begrensede produksjonen av ny kraft. Den samfunnsmessige nytten ved utbyggingene vil derfor være lav sammenlignet med tilsvarende verdier som disse elvene har i dag av landskaps- og friluftsliv- og naturverdier. Utbyggingen av Hinøgla med 12,50 GWh og Kvernåi med 7,10 GWh er etter vår vurdering en liten kraftmengde utfra størrelsen på inngrepene. Informasjonen om kraftverkernes lave vinterandel av kraftproduksjonen underbygger dette.

Vi mener at utbyggingene heller ikke vil være samfunnsmessig nødvendig av hensyn til behovet for ny kraft. Energisparing for frigjøring av energi og effektivisering av eksisterende kraftverk for økt energiproduksjon vil etter vårt syn i fremtiden være viktigere tiltak enn ny produksjon med negative konsekvenser for friluftsliv og natur.

Tilleggs kommentarer – Hinøgla:

Området har stor verdi både for friluftsliv og naturmangfold; det er et svært attraktivt turområde for lokalbefolkningen og tilreisende både sommer og vinter, viktig trekkområde for elg, hekkeområde for flere rovfuglarter. Vi er også kjent med funn av fossesprøytsone, 2 rødlistearter: Strandsnipe og Oter og regionale og nasjonale bekkekløftverdier. Hinøgla er en elv med betydelig landsskapsverdi, godt synlig i landskapet.

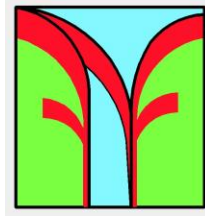
Konsesjonen forplikter konsesjonæren til å sørge for at «forholdene i Hinøgla er slik at de stede egne fiskeartene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrig naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.» og «sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes.» Hvordan vil dette være mulig når kravene om minstevannføringen bare er den nye Q5-beregningen (halvert sammenlignet med søknaden) og 5/8-deler av den nye Q5-verdien vinterstid?

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER

Tlf. 40049819

e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

At nye utregninger av 5-persentilen fører til en halvering i sommerhalvåret viser jo hvor stor feilmargin man må ta høyde for i faktagrunnlaget i søknader. Det bør også forekomme målinger i felt i det aktuelle vassdraget i tørre og våte perioder, for å ha noe faktiske felldata å sammenligne utregningene med.

Vi lurer på hva det innebærer når det i konsesjonen står at konsesjonæren plikter å sørge for «at friluftslivets bruks og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid eller ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.» Hva innebærer denne standardparagrafen i praksis? Det er jo opplagt at opplevelsesverdien av fossefallet i Hinøgla nærmest vil bli borte, da det bare blir halvparten av dagens 5-persentil igjen. Likeså vil umulig fiskepopulasjonen bli upåvirket av at vannet i elven blir betydelig redusert. Hva slags kompenserende og tilretteleggende tiltak er det da vanlig å utkreve av konsesjonæren?

Tilleggs kommentarer – Kvernåi:

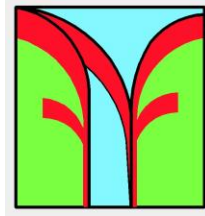
Kvernåi er en meget fint formet bekkekløft som er vurdert som svært viktig (naturtypeverdi A) og svært viktig i Naturbasen. Viser også til at øvre del av nedbørfeltet til Kvernåi inngår i Reinheimen nasjonalpark, bl.a. med verneforemål om å ta vare på vassdragsnaturen i området.

Det er ifølge faktaene i dokument såpass stor vannføring om sommeren at det skulle kunne oppstå fosserøyk. Det fremgår dog ikke av utredningene om det er klarlagt og vi mener derfor at det må gjøres en slik kartlegging hvis det er usikkerhet omkring forekomst av fosserøyk og eventuelt fosserøyksamfunn. Vi spør derfor om de reelle biomangfoldverdiene er godt nok avdekket, særlig i det bratte partiet mellom kote 820-570?

Det er positivt ved NVEs vedtak at kravet om minstevannføring på 100 l/s i sommermånedene. Vannføringen vintertid er dog fortsatt så lav at det er fare for bunnfrysning. Det er også positivt at NVE krever tunnelboring i stedet for nedsprengt rørgate.

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER
Tlf. 40049819
e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

Utbyggingen fører til tap av 1 km² INON i sone 2. Vi spør oss om det er nødvendig med så en så bred veitrasé? Utbygger skal ifølge konsesjonen sørge for at plante- og dyrelivet som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig. Vi spør derfor om det er vurdert eksempelvis taubane og helikopter? Særlig i slike bratte områder er jo taubane flittig brukt nede på kontinentet, bl.a. i forbindelse med anleggsarbeid og vedlikehold av vannkraftverk, og riktig utført skal de kreve mindre inngrep enn det å anlegge en vei.

Vi mener at det i en elv med så store natur- og friluftslivsverdier må til grundigere undersøkelser og en grundigere vurdering av hva de økologiske påvirkningene av utbygging vil bli. Vi mener at et vassdrag med så store natur- og friluftslivsverdier ikke kan tillates å få forringet kvalitet i henhold til vannforskriftens § 12, og målene om å oppnå (minst) god økologisk tilstand. I NVEs vurdering av forholdet til vannforskriften § 12 står at «NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt villkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår... NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.» Siden NVE vurderer dette bidraget av fornybar energi opp mot andre midler, så vil også vi tillate oss å påpeke at man med større krav til bedre isolering av hus og mer utbredt bruk av berg- og jordvarme samt andre energismarte varmesystemer vil kunne frigjøre store mengder energi.

Mangler i datainnhenting:

Vi mente allerede i vårt høringssvar at det var tydelige tegn på mangler i både biomangfoldrapporten, men også i andre deler av søknaden. At ikke vannuttaket til gårdene med gamle vannretter var nevnt i søknaden er et av mange eksempel på fakta som kunne vært avdekket hvis det hadde vært foretatt grundige nok undersøkelser og må jo ses som et tydelig tegn på at grunnlaget for å behandle søknaden ikke er godt nok. Også turistvirksomheten til Traasdahl burde vært

FNF Oppland

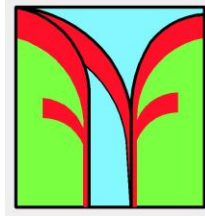
Forum for natur og friluftsliv Oppland,

Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER

Tlf. 40049819

e-post: oppland@fnf-nett.no

www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

nevnt som eksempel på brukere og lokalt næringsliv som blir negativt påvirket av utbygging.

I Steinar Selsjords hørings svar står at «Vatn fra Tatteråa (øvre del av vassdraget) blir i tørre somre ført over til Bøyaåa ved Tjuvranden vest for Slådalsvegen. Dette vatnet blir benytta i et felles vatningsanlegg for gardene Pålseng gnr 119/2, Selsjord Nørdre gnr 120/1 og Hovauk gnr 121/1. Vatningsanlegget ble bygget i 1985 på grunnlag av ein gamal vassrett som gardane har.» Denne overføringen vil ikke berøres av utbyggingen, da den ligger ovenfor inntaket, men innebærer at beregningene av forventet vannføring i Kvernåi nedenfor dette overføringspunktet, på ca kote 950, vil være noe lavere enn beregnet i tørre somre. Det fremgår ikke av Selsjords hørings svar hvor stor denne overføringen av vann er. Hvis den er betydelig vil det medføre ytterligere perioder hvor vannføringen i Kvernåi vil være så lav at kraftverket må stå stille og alt vann i elven få lov å passere forbi inntaket. Det fremgår ikke av NVEs vedtak om de har tatt hensyn til denne vannoverføringen og dens konsekvenser for vannføringen i Kvernåi i tørre perioder, noe vi derfor etterlyser.

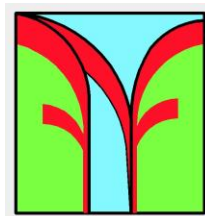
Friluftsliv:

I søknaden får man inntrykk av at det er et lite brukt friluftsområde. Under punkt 3.11 om brukerinteresser står det at «Turgåing i området fra folk som bor i nærheten kan forekomme.» ... «Området benyttes i en viss grad til jakt og fiske. Mulighetene for jakt blir ikke endret og fiskemulighetene er lite benyttet da fisken er lokal og liten av størrelse.»

Det fremkommer et helt annet bilde når man leser hørings svarene. Både lokalbefolkning og turister (fiskere, fuglekikkere og turgåere) bruker området langs elva flittig. Også tilleggsrapporten fra Bioreg gir et annet bilde enn det som kommer frem i høringsuttalelsene, hvor det bl.a. nevnes at erfarne fritidsfiskere ser deler av Kvernåi som en meget god fiskebekk, på høyde med noen av de beste i landet. Det tyder på at Bioreg, som utførte tilleggsrapporten, kanskje var uheldige med fisket den dagen de utførte el-fisket? Uansett så spør vi oss om NVEs begrunnelser bør basere seg på rapporter som bygger på en dags prøvefiske, og der verken Spikkeland som utførte Biomangfoldrapporten som lå ved søknaden eller Bioreg som skrev tilleggsrapportene ser ut å ha

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER
Tlf. 40049819
e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

snakket med de relevante ressurspersonene for å samle inn lokalkunnskap. Vi mener derfor at det som står i søknaden er direkte misvisende og tyder på dårlig innhenting av informasjon fra lokalbefolkning og brukere. Det at bildet i rapportene ikke virker å stemme med virkeligheten som høringssvarene informerer om er alarmerende og burde innebære at NVE håndterte bakgrunns materialet med stor forsiktighet, og aller helst innhentet mer kunnskap før vedtak.

Konsekvensene for lokale selskaper innen friluftsliv og turisme er verken kommentert eller vurdert i vedtaket. Da en av de store drivkreftene bak utbygging av småkraft er inntekter til lokalmiljøet, må også de negative konsekvensene for lokal og regional økonomi veies inn. Vi bemerker oss også fra Kristin Magret Brækken sitt høringssvar, at det er mulig at det vil ta mange år før grunneierne som har inngått avtale med utbygger får del av inntektene, slik at det i det hele tatt må stilles tvil til de lokaløkonomiske fordelene i dette prosjektet.

Utbyggeren skriver at de vil beholde stier så langt det lar seg gjøre og «håper» at det vil kunne være et fortsatt brukt turområde. Er det nok som tiltak for å ivareta friluftslivet?

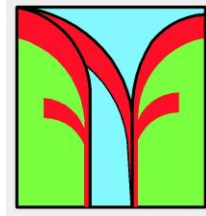
Naturmangfold:

Det er en bekkekløft med A-verdi i Kvernåi. Slik NVE konstaterer i sin bakgrunn for vedtaket så er det til stor del kontinuiteten og at området langs elven rundt disse bekkekløftene er urørte med urskogs preg. Ved eventuell utbygging er det viktig at detaljplaner utformes for med hensyn til dette. Vi stiller også tvil til vurderingen om at verdiene til bekkekløftene ikke vil påvirkes av redusert vannføring.

Fylkesmannen i Oppland la i sitt høringssvar vekt på at det er verdiene knyttet til gammel skog som er mest verdifullt i området. Derfor blir tapet av 1 km² INON-område enda alvorligere, særlig med tanke på at det mest markante påvirkningen av utbyggingen (bortsett fra mindre vann i elvefaret) vil være skoghogst.

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER
Tlf. 40049819
e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

Fugl:

Fylkesmannen i Oppland skriver at «Anleggsarbeid innenfor en radius på 500 m fra hekkelokaliteten skal ikke forekomme i perioden 01.04-01.07 for fjellvåk og 01.03-01.07 for hønsehauk.» Utbyggers kommentar til dette er at «Fjellvåklokaliteten er konstatert hekkende innenfor tiltaksområdet, men vil ikke bli påvirket av en ev. utbygging.» Ved eventuell utbygging krever vi derfor at NVE i forbindelse med godkjenning av detaljplanene ser nøye til hvordan kartlegging av hekkeplasser er utført, og at planene klart viser at de tar hensyn til disse og at arbeidet planlegges utenom de perioder da disse og andre aktuelle arter er mest følsomme for forstyrrelser. Det er viktig at alle entreprenører som er involvert får god informasjon og retningslinjer for å unngå forstyrrelser.

Fisk:

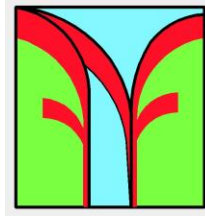
I forbindelse med tilleggsrapporten fra Bioreg ble det utført el-fiske på tre stasjoner, men alt på en og samme dag, 2. aug 2009, ved tre tilfeller med en halvtimes mellomrom. I følge Bioregs egen rapport kan det lave funnet av fisk forklares med at det ble fisket relativt sent på året.

Bioreg skriver i tillegg rapporten at «Om lag heile elvestrækninga verkar godt eigna som gyteområde for harr.»... «Strekninga nedenafor brua har godt gytesubstrat det meste av området, sjølv om vasstrumen einskilde stader kan vera noko låg.» «Heile vegen frå utløpet til Lågen og opp til det planlagde kraftverket, samt om lag 500 meter vidare oppover, såg ut til å være eigna som gyteområder for harr og aure.»... «Verdien av strekninga frå Lågen og opp til vandringshindret er vurdert til å ha middels/stor verdi med omsyn til harr.» Bioreg setter verdien for Kvernåi til middels/stor for harr.

Likevel kommer Bioreg frem til at «Omfanget av utbygginga vart vurdert til middels/lite negativt for harr som nyttar denne elva til gyteområde.» Hvis det allerede nå er en noe lav vannføring i bekken og at dette er en større begrensning enn substrat og elvens utforming, hvordan kan da bygging av et vannkraftverk anses å ha middels/lite negativ virkning for harr?

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER
Tlf. 40049819
e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

Ut fra fiskebiologiske hensyn vil ifølge Bioreg det beste tiltaket være å legge kraftverket ved vandringshindret (ca. kote 555). Da sparer man hele gytestrekingen. Eller minstevannføring som sikrer en viss gjennomstrømning i sommertiden. Vi tolker konsesjonen som at den økte minstevannføringen sommertid, på 100 l/s sammenlignet med de 30 l/s som var omsøkt, er satt for å bedre forholdene for fisken og ivareta flomeliv-egenskapene til Kvernåi. Dette er et av få positive trekk i konsesjonen. (Vi kan også nevne at ørekyt ble tatt ut av svartelisten for 2012).

Flora, sopp og lav:

Det fremgår av biomangfoldrapporten at det, langs de nedre delene av Kvernåi, er gråorskog. Det er registrert flere rødlistearter i bekkekløften, som ulvelav (VU), grynsildre (NT) og gransildre (NT) og møgop (NT). (Møgop er utelatt fra listen over rødlistearter i søknaden, men nevnt i biomangfoldrapporten.) Det står også at det er fattig lavflora i området, men samtidig viser funnet av Skrubbenever, som er en signalart, på motsatsen. Vi mener derfor at det fortsatt gjenstår spørsmål om kvaliteten på datagrunnlaget. Her er også flere fugler fra Bern II listen (fossekall, linerle, flaggspett, svartspett, tretåspett). Vi mener derfor at de samlede biomangfoldverdiene er så store at det ville være brudd på nml § 4 og 5 å gi konsesjon for utbygging av Kvernåi siden det ikke kan utelukkes at konsekvensene av utbyggingen, særlig sett i sammenheng med samlet belastning, vil redusere særlig de økologiske funksjonsområdene til fuktighetskrevede arter som grynsildre og gransildre. NVE mener at risikoen for negativ påvirkning er liten i forhold til den samfunnsmessige gevinsten, men vi mener at en sterkt redusert vannføring i elven vil forstyrre økologiske prosesser i området.

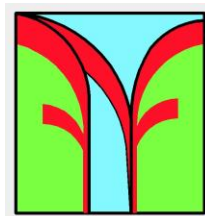
Det står i utbyggers kommentarer til høringsuttalelsen fra Lesja kommune at: «NGK har i tillegg til detaljplan for landskap og miljø laget en egen mal for miljøplan i byggefase som entreprenører må følge. Ulike tema som støy, maskinpark, flytting av maskiner, forurensing etc. blir beskrevet og hensyntatt i byggefasen.» Er detaljplanen for landskap og miljø, samt malen for miljøplan i byggefasen, offentlig tilgjengelige? Hvor store negative virkninger anleggsarbeidet og de permanente strukturene får for naturen og friluftslivet i

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER

Tlf. 40049819

e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og friluftsliv
Oppland

området kommer jo til stor del av hvordan de utføres, når på året og med hvilke kunnskaper om hvordan man kan minimere skadene?

Samfunnsinteresser gitt stor nok betydning?

Det er som nevnt bra at NVE har økt krav til minstevannføring til 100 l/s fra mai til september. Men vi ønsker en samlet vurdering av hvor stor produksjon det blir når også informasjonen fra Selsjord om vannoverføringen til en annen bekk i tørre somre er tatt med i beregningene. Vil vannføringen da være stor nok til at en fortsatt ser utbyggingen som samfunnsøkonomisk lønnsomt, sammenlignet med de tap i naturverdier og muligens også for andre lokale bedrifter?

Vi vet at det vil bygges nye vannkraftverk, og at gamle vil rustes opp, men mener at de prosjekt som skal gis konsesjon må legges i mindre verdifulle områder enn Kvernåi, både ut fra natur og friluftslivsverdiene langs elva og med hensyn til den samlede belastningen som vannkraft og annen infrastruktur bringer i Gudbrandsdalslågen med sidevassdrag, og da ikke minst forringelsen av bekekløftemiljøer.

Rettelse i «Bakgrunn for vedtak»:

Kommentar til NVEs sammenstilling «bakgrunn for vedtak», som bl.a. OED vil bruke hvis de må vurdere saken. Det er viktig at det fremkommer hvem det er som har fremmet hvilke synspunkter i høringssvarene, og vi mener derfor at det må rettes slik at det fremgår at det ikke bare var SABIMA, men også NJFF, NNV og DNT som var imot utbyggingen. NJFF, NNV og DNT er betydelige medlemsorganisasjoner med flere hundretusen medlemmer og informasjonen om at fire nasjonale organisasjoner har gått sammen i en felles høringsuttalelse bør ikke gjemmes bort i sammendraget!

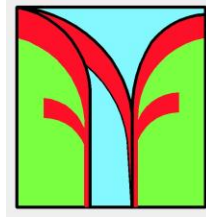
Uttalelsen støttes av disse organisasjonene med i Forum for natur og friluftsliv Oppland: Norges Jeger- og Fiskerforbund – Oppland, Oppland Orienteringskrets, DNT Gjøvik og Omegn, Naturvernforbundet i Oppland, Vestoppland Krets - Norges Speiderforbund, Gudbrandsdal Krets - Norges Speiderforbund og Norsk Ornitologisk Forening – Oppland.

FNF Oppland

Forum for natur og friluftsliv Oppland,
Pb. 368, 2602 LILLEHAMMER

Tlf. 40049819

e-post: oppland@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no/oppland

forum for
natur og **f**riluftsliv
Oppland

Med vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Oppland
Ole Morten Fosslı - Koordinator

SABIMA
Christian Steel - Generalsekretær

Norges Naturvernforbund
Arnodd Håpnos - Fagleder

Kopi til av uttalelsen sendt til:
Olje- og Energidepartementet
Klima- og Miljødepartementet